

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/l. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna štev. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po 2 Din od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Pri ministru prosvete.

Predsednik UJU, tov. Milutin Stančević je bil dne 25. pr. m. sprejet od ministra prosvete g. M. Trifunovića v svrhu tekočih prosvetnih vprašanj, ki interesirajo učiteljstvo.

Razdelitev države v prosvetne oblasti.

Na vprašanje glede razdelitve države na prosvetne oblasti in ako se bodo šolske oblasti zlagale s političnimi oblastmi, je g. minister odgovoril, da ima v zakonu odprto pot in zaslonbo, da se dve politični oblasti lahko spojita v eno prosvetno oblast. — Govoreč specialno o Dalmaciji je g. minister naglasil, da hoče delovati na to, da ostane Dalmacija ena šolska oblast, in da hoče dovoljenje za formiranje takih šolskih oblasti dobiti od ministrskega sveta.

Razmere v Hrvatski.

Predsednik je podal g. ministru konkretne slučaje o šikaniranju in zapostavljanju nacionalnega učiteljstva v Hrvatski s strani frankovsko - radičevskih elementov.

Ponovil je zahtevo udruženja učiteljstva, da se odstranijo dr. Bosančevići oprode iz vodilnih mest šolske uprave, kar je ponovno zahteval kongres UJU. Opisal je slučaj nastopa zagrebške občine proti 44 nacionalnim učiteljem, ki jih ne spravlja samo ob službo, ampak tudi ob stanovanje. Povdaril je slučaj, ko deželni šolski nadzornik, pristaš dr. Bosančević neče izvesti odloka ministrstva prosvete, da se tajnik Pov. UJU in član Glavnega Odbora UJU tov. Blaž Štetić

oprosti pouka in prideli na prosvetno delovanje poverjeništva.

G. minister je odgovoril, da če delovati, kolikor je v njegovi moči, z vsemi sredstvi na to, da se težki položaji nacionalnemu učiteljstvu olajšajo, odločno pa hoče zasledovati zadevo, da se naredbe ministrstva točno in brez odlaganja izvršujejo.

Dnevnice poročenih učiteljic.

Na vprašanje, kaj se je podvzelo v pogledu naših davnih zahtev, da se poročenim učiteljicam priznajo polne dnevnice, je g. minister pokazal na Projekt zakona o narodnih šolah, s katerim hoče rešiti to vprašanje in katerega je pravkar vzel v pretres, da ga lahko potem predloži narodni skupščini.

Uvrstitev učiteljstva na nove plače.

Odnosno razvrščanje učiteljstva in ostalih prosvetnih uradnikov na plače po novem zakonu, je izjavil g. minister, da hoče zastopati predlog, ki ga je ministrstvo prosvete predložilo komisiji in ki smo ga pred par tedni objavili.

Razvrščanje nadzornikov.

Predsednik UJU je nato izjavil, da je od izvršilnega odbora UJU pooblaščen intervenirati tudi v zadevi razvrščanja šolskih nadzornikov.

G. minister je izjavil, da hoče vse poedine slučaje proučiti in hoče prekiniti z dosedanjim postopanjem in obnoviti prejšnjo prakso, da Prosvetni Svet predlaga kandidate za šolske nadzornike.

—k.

Ob 100 letnici Ivana Filipovića.

(Govor Lj. Krajačića na kongresu UJU v Ljubljani.)

Sestre i braćo!

Iz sviju krajeva proslavljene domovine skupismo se eto da vijećamo o našim pedagoškim i našim staleškim pitanjima, dakle o pitanjima, koja su Njega, Ivana Filipovića, čitava života, zanimala i svega ga okupljala; o pitanjima, kojima je velikan naš učiteljski žrtvovao svu energiju svoga života, posvetio svu toplinu svoje poštene i čiste duše, i u koja je utrošio, postigavši neumrlje rezultate, svu svoju široku i jaku inteligenciju.

Rođen u Vel. Kopanici 24. juna 1823. odrastao je čovjekom, učiteljem naroda, djece i učitelja, pa književnikom u periodu narodnoga buđenja i prema tome u duhu našega nacionalnoga osvješćavanja

i zanošenja za krilatim geslima Ilirizma. Misao ilirizma, ideologija njegova, da se braća Srbini, Hrvat i Slovenac treba da udruže i posve sjedine, nesamo da je bila usredotočena u zajedničkom i uzajamnom književnom radu sve troje braće, već je ono nosila u sebi i snažne odraze našega političkoga preporadnja, pa je ona u ova oba pravca snažno utjecala i na vatrenoga, misaonoga nastavnika in književnog radnika Ivana Filipovića. Mlad, poletan i neustrašiv, a nošen nacionalnim oduševljenjem svojega vremena, ulazi Ivan Filipović u vrtlog borbe u prvome redu kao pjesnik narodnih budnica i kako srcu svome nije poznavao granica, kad se radilo o narodnoj stvari, bude rad jedne

svoje pjesme povučen pred sud, presuđen na tamnico i zatvoren.

Ta nezgoda međutim ne skrši snage njegove, niti polomi krila poletu njegovu. Izišavši ponovo u slobodu Ivan Filipović daje se jednakom snagom novome radu, da nastavi tamo, gdje ga mračna i brutalna sila tudina spriječi i zaustavi začas, otevši mu slobodu. Ivan Filipović saraduje dalje stihom i prozom u svim beletrističkim časopisima onoga doba i radi tako valjano, da na svi književnički krugovi njegova vremena cijene i uvažavaju njegov rad. Međutim tu se I. Filipović u svome radu ne zaustavi. Oduševljeni domorodac i prijatelj narodnoga osvješćanja ubrzo uvidi, da svoj umni rad treba da skrene drugome području, da ga posveti mladeži vedroj, nadobudnoj uzdanici narodnoj. Opazio je, da mladež naše nema valjanih omladinskih knjiga, nema ni svoga časopisa, pa se odlučio, da sam piše za mladež i da joj sam uređuje mjesečnik »Bosiljak«, koji nažalost ne nade dovoljno ni razumijevanja, ni potpore i već druge godine prestaje izlaziti. Međutim Ivan Filipović ne malakše, već radi oko toga, da ponovo počne izlaziti časopis za mladež, pa mu to i uspije. 1871. Hrv. pedagog. književni zbor počinje, upravo nastojanjem njegovim, izdavati »Smilje«, taj naš danas najstariji omladinski list. Pored toga i sam napisa mnogo uspješnih izvornih priča za mladež, pa opet prevedo mnogo priča i pripovijedaka iz strane omladinske književnosti.

Pored toga golemoga književničkoga rada ne zaboravi on ni stručne, pedagoške književnosti, pa u oblasti ove naučenjačke literature napisa mnogo izvrsnih, umnih pedagoških članaka, najpače članke o reviziji školskoga zakona. Što više i sam je počeo da izdaje i redigira u slobodnome duhu naprednoga učiteljstva pedagoški list »Prosvjetu«.

Svuda je Ivan Filipović dospio i svagdje se kao vrstan književni radnik, valjan stilista i logičan mislilac, a oduševljen patriota i nacionalan radnik izdigao u prve redove. Pa opet sav taj njegov mnogostruki i uspješni rad u oblastima beletristike, omladinske i naučenjačke pedagoške književnosti ni izdaleka ne dosiže one vrijednosti, koju Ivan Filipović za sve nas, najpače za hrvatsko učiteljstvo, dostignu svojim snažnim organizacionim radom u našim staleškim redovima. A on među tadašnjim učiteljstvom za taj težak rad bio i po svome položaju, i po svojoj visokoj obrazovanosti, i po svome radu, i po svome poštenju, pa najposlije i po svojoj isrenoj ljubavi, što ju je osjećao prema svome sta-

ležu, jest, on je po svemu tomu bio najpozvaniji da bude vod, organizator hrvatskoga učiteljstva, svjetionik njegove samostalnije, vedrije i svjetlije budućnosti.

U vrijeme najagilnijega rada Ivana Filipovića, koliko na književnome, toliko na staleškom, polju učiteljstvo je hrvatsko bilo gotovo bez ikakve staleške organizacije, izgubljeno, međusobno raskidano, otuđeno, pa otuda u borbi za svoja prava i za svoje staleške interese, bili oni kako mu drago od zamašaja i vitalne vrijednosti po čitav stalež, slabo, bespomoćno, neopaženo i neuvažavano. Ivan Filipović sve je to svojim vidovitošću prozeo ubrzo, pa osjećajući, da učiteljstvo može samo onda biti snažno, da samo onda može, da za svoja prava vodi uspješnu borbu, ako je dobro organizovano, prijanja poslu neumoran i siguran uspjeha, da svekoliko hrvatsko učiteljstvo skupi u jednoj jakoj staleškoj organizaciji. Tako je njegovom inicijativom, njegovim zamjernim nastojanjem stvoren »Savez hrv. učiteljskih društava« u Zagrebu. To bijaše osjetljiv uspjeh Ivana Filipovića u radu oko organiziranja hrvatskoga učiteljstva i oko pridizanja njegove staleške svijesti. Njegovim žilavim i nepopustljivim nastojanjem hrvatsko je učiteljstvo zadobilo Filipovićeve idejama, i ako uz teške materijalne žrtve i mnoga pregaranja podiglo u Zagrebu i svoj učiteljski dom u kome se nalazi danas i brončana bista velikoga učitelja i jedna po učiteljstvo osobito važna, a opet samo nastojanjem Ivana Filipovića stvorena institucija, »Hrvatsko pedagoško književni zbor«. Osnivanjem »Hrvatskoga pedagog. književnoga zbora« Ivan Filipović udario je sigurne i trajne temelje izgrađivanju i razvijanju naše koliko naučenjačko pedagoške književnosti, toliko i omladinske literature pa tako je Zbor dodanas ostao u nas rasadnikom pedagoške i omladinske književnosti. Osnivanjem i izgrađivanjem Hrv. učiteljskoga doma Ivan Filipović opet je izgradio nesamo trajni ponos hrvatskoga učiteljstva i sviju njegovih nasljednika nego je u isto vrijeme trajno povezao svekoliko hrvatsko učiteljstvo davši mu time maticu, žarište njegovo i pridigavši time snagu njegovu.

To su eto neprocjenjive vrednote jednoga neutrudivoga nastavnika, naimara našega, koji je pred punu stotinu godina ugledao svijet, a reći bi samo zato, da bude svijetlo onima, što su do njegova dolaska lutali u tami; da bude uzor onima, što su stajali osamljeni i bezpomoćni; da bude vod jednoj jakoj vojsci kulturnih radnika, koji su po zaselcima stajali sami

LISTEK.

Turneja učiteljskega pevskega zbora tržaške „Zveze“ po Italiji.

V Benetkah.

Kljub temu, da so fašisti prepredčili nastop pevskega zbora slovenskih učiteljev v gledališču »Fenice« v Trstu in kljub temu, da je tržaško fašistovsko glasilo pozvalo slovenski učiteljski pevski zbor, naj nikar ne hodi na turnejo po zgornji Italiji, je zbor vendar odšel na turnejo in se po določenem programu najprej ustavil v Benetkah. Nastopil je v gledališču »Rossini« in žel najlepši uspeh. Gledališče je bilo nabito polno in slovenska pesem je občinstvo očarala. Pevci so želi viharno odobravanje in so morali več pesmi ponoviti.

V Bologni.

Pevski zbor Zveze slovenskih učiteljev iz Julijske krajine je priredil 23. t. m. koncert v Bologni. Italijanski listi poročajo, da je koncert, ki se je vršil v dvorani »Liceo Musicale« uspel izborni. Dvorana je bila polna izbranega občinstva, ki je z navdušenjem sprejelo slovenske

pevce. Nekateri točke so se morale ponoviti. O tem koncertu nam poroča naš izvestitelj, skladatelj g. Emil Adamič: V krasni glasbeni dvorani »Liceo Musicale«, imena Rossini je danes zvečer pevski zbor učiteljev Julijske Benečije pred najzibrajšim občinstvom, sestoječim iz glasbenikov, kritikov in učiteljev glasbe, odpel svoj prvi tukajšnji koncert dovršeno, najiskrenejše aklamiran, povzročajoč ponovno burna odobravanja in nedeljeno občudovanje, naročito g. Kumar in njegov zbor sta vzbudila začudenje in občudovanje, kajti neinformirana o naši glasbeni kulturi, je italijanska publika, ki nas je štela med barbare, izpregledala in ovacije ter čestitke kažejo, da smo po zaslugi g. Kumra, njegovega zbora ter ge. Lovšetove in g. Rijavca, storili s to turnejo za spoštovanje našega naroda več, kot marsikateri neroden diplomat. Ga. Lovšetova in g. Rijavec sta žela prave triumfe in italijanska kritika ju hvali v vznešenimi besedami. In zbor! V tej nadvse akustični dvorani se poje, kot že dolgo nisem slišal peti in ni pretirano, ako trdim, da z lepa ni najti takega pevskega zbora. Lahko se postavi ob stran najboljšemu svetovnemu zboru. Tehnika, glasovi, disciplina in predvsem visoka glasbena inteligenca pevcev s svojim življenjem za glasbo žrtvujočim pevojem Kumrom, zasluži naše globoko

spoštovanje in iskreno zahvalo za visoko kulturno svoje delo, za katero mu moramo biti hvaležni vsi Jugoslovenci. Italijanski impresariji žele z vsi silo za svoje gledališče angažirati go. Lovšetovo in g. Rijavca, kajti uspeh je v resnici veliki-kanski. (»Slov. N.«.)

Videm-Gorica.

Po Bolonji bi moral obiskati zbor Videm in Gorico. V Vidnu je bil koncert prepovedan zaradi napadov tržaških in videmskih fašistovskih listov. Iz istega vzroka je izostal tudi koncert, ki bi se imel vršiti v italijanskem gledališču v Gorici. Zbor je bil vseh italijanskih ovir in intrig sit do grla. Tudi turneja, zamišljena za Božič po srednji Italiji, zaradi tega odpade.

Prihodnje leto se poda Kumarjev zbor preko mej, v dežele, ki imajo več smisla za umetnost, več poštenja in več odkritosrčnosti!

Vtiski na izletih in pri ogledovanju znamenitosti ob priliki kongresa UJU v Ljubljani.

IZLET NA TRIGLAV OD 8. DO 13. AVGUSTA 1923.

(Dalje.)

Drugo jutro smo se poslovili od gorskih velikanov in smo se podali v dolino.

Mimo najlepšega Črnega jezera, v katerem so se kopali odsevi njegovega obrežja v najkrasnejših živih barvah, smo hiteli proti Komarči, 600 m globoki navpični steni, kjer nas je pot po kratkih serpentinah dovedla v Bohinjsko dolino. Komarča je pač najbolj utrudljiva in duhomorna pot na vsej turneji. — Krasen intermezzo v tej naporni poti je bila pot k zgornjemu, pravemu izviru Savice, kjer smo se odpočili. Ko smo si ogledali še krasni slap Savice iz njenega vnožja, smo se poslovili in odšli dalje k jezeru. Tu smo preživeli popoldan v prosti zabavi in kopanju v toplih valčkih Bohinjskega jezera. Proti večeru pa smo odšli proti Bohinjski Bistrici. Ker nismo dobili prenočišča, smo se zadovoljili s prenočiščem v železniških vozovih, katere nam je dal na razpolago g. postajenačelnik. Drugo jutro nas pozdravi že v Vintgarju, kamor smo dospeli ob 6. uri zjutraj. Tovariši so bili vzhiceni nad krasoto te so teske, kakoršnih je pač malo v širni naši državi. Dopoldne in popoldne smo si ogledovali znamenitosti Bleda, se vozili po jezeru in si ogledali tudi cerkvico na otoku. Neizbrisno po pač ostal spomin v srcih naših južnih bratov, ki mogoče nikdar več ne bodo videli te krasote. Proti večeru smo odšli še peš na Lesce, odkoder nas je vlak odnesel proti beli Ljubljani.